

TÜRKİYE'DEKİ ÜNİVERSİTELERDE OKUYAN TÜRK ASILLI ÖĞRENCİLERİN OKUMA ALIŞKANLIKLARINA YÖNELİK ANKET ÇALIŞMASI ÜZERİNE BİR DEĞERLENDİRME

Türkana HÜSEYNOVA*

Bu anket; Azerbaycan, Türkmenistan, Özbekistan, Kazakistan, Kırgızistan gibi bağımsız Türk devletlerinden, Çin sınırları içindeki Doğu Türkistan (Sincan) özerk bölgesinden yüksek tahsil için İstanbul'a gelen Türk asıllı öğrenciler arasında yapıldı. Ayrıca günümüzde Rusya başta olmak üzere eski Sovyet coğrafyasının değişik bölgelerinde dağınık halde bulunan (Gürcistan) Ahıskalı üniversite öğrencileri de bu ankete dahil edildi. Bununla birlikte Rusya Federasyonu'na bağlı Tataristan, Başkurtistan, Tuva, Hakasya, Altay, Saha – Yakutiya, Çuvaşistan, Karaçay – Çerkez, Kabardin – Balkar'dan, Ukrayna'ya bağlı Kırım özerk bölgesinden ve Moldovya'ya bağlı Gagavuz Yeri'nden öğrencilere ya ulaşamadık veya anket yapabileceğimiz sayıda öğrenci bulamadık.

Ayrıca yapmış olduğumuz bu anket, yukarıda isimlerini zikrettiğimiz bölgelerden gelen öğrencilerin bütününe görüşünü yansıtmaz. Çünkü biz anketi, bir ölçek olacak şekilde, belirli sayıdaki öğrencilerle yaptık. Dolayısıyla buradan çıkaracağımız sonuçlar kesin değil, nisbidir. Bununla birlikte yine de araştırmacılar için bir şey ifade eder. Ankete katılan öğrenciler (interviewee) genellikle lisans, yüksek lisans ve doktora seviyesinde öğrenci yurtlarında kalan öğrenciler ile onların aracılığıyla ulaşılan diğer öğrencilerdir. Katılımcılar genellikle 18-25 yaşları arasında, eşit sayıdaki kız ve erkek öğrencilerden oluşmaktadır. Öğrencilerin çoğu İstanbul'daki değişik üniversiteler ile Erciyes, Ege, Dokuz Eylül ve Hacettepe gibi Anadolu'daki üniversitelerde okumaktadırlar.

Bu çalışmada, öğrencilerin okuma alışkanlıklarını çok yönlü olarak tespit edebilmek için yetmiş yakın soru sorduk. Bu sorularla genellikle öğrencilerin hangi sıklıkla, hangi zamanlarda, hangi dillerde ve hangi türlerde kitap okuduklarını, hangi eserlerden ve yazarlardan etkilendiklerini tespit etmeye çalıştık. Anketi yaparken bütün cevaplar için istatistikî grafik çıkarmayı düşündüysek de soruların çokluğu ve cevapların çeşitliliği, böyle bir sınıflandırmayı oldukça zorlaştırdı. O nedenle grafiklemeyi bazı sorulara

---

* İstanbul Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Doktora Öğrencisi,
turkana.h@gmail.com

münhasır kılmayı uygun gördük. Zaten bir netice alınabilmesi için de böyle bir sınırlandırma kaçınılmazdı.

Buna göre yapılan anketten elde edilen neticenin ülkelere göre durumu şöyledir:

1. Azerbaycan

Azerbaycan'dan gelen öğrencilerin kitap okurken öncelikli olarak tercih ettikleri dil Azerbaycan Türkçesi ile Türkiye Türkçesidir. İkinci sırada İngilizce ve Rusça gelir. Azerbaycanlı öğrencilerin en çok tercih ettikleri tür ise 31 %'lik oranla romandır. En az okunan tür ise felsefi eserlerdir.

2. Ahıska Türkleri

Sovyet coğrafyasının değişik bölgelerinden gelen Ahıska Türklerinin öncelikli olarak tercih ettikleri dil, Türkiye Türkçesidir. Bunda kendilerini Türkiye Türkü kabul etmelerinin ve Stalin'in sürgün emrine kadar Türkiye'ye en yakın Türk topluluğu olmalarının büyük tesiri vardır. İkinci olarak tercih ettikleri diller Kırgız Türkçesi ve Rusça'dır. Kırgız Türkçesini tercih edenlerin, Kırgızistan'a sürülmüş olanlar olduğu açıktır. Rusça ise Sovyet coğrafyasında yaşamış bütün Türklerin iletişim dili gibidir. Azerbaycan dilinde kitap okuyan Ahıskalılar ise özellikle Sovyetler'in dağılmasından sonra Azerbaycan'a yerleşmiş olanlardır. Ahıskalılar ağırlıklı olarak (25 %'lik oranla) psikolojik eserleri okumaktadır. Bununla birlikte şiir türünde ve felsefi ağırlıklı eserler, 8 %'lik oranla en az rağbet ettikleri eserlerdir.

3. Doğu Türkistan (Uygur Türkleri)

Doğu Türkistanlı öğrencilerin öncelikle tercih ettikleri dil 33 %'lük oranla Uygurca'dır. Çünkü her türlü zulüm ve baskıya rağmen Doğu Türkistanlılar bugüne kadar kendi dillerini ve alfabelerini belli ölçüde koruyabilmişlerdir. İkinci olarak tercih edilen dil, Çince ve Türkçe'dir. Doğu Türkistanlı öğrencilerin içinde 6 % oranında Osmanlıca kitapların okunması da mevcut Uygur alfabesinin Osmanlı alfabesine benzemesindedir. Doğu Türkistanlı öğrenciler 43 %'lük oranla ağırlıklı olarak bilimsel eserleri, 14 %'lük oranla da felsefi eserlerle hikâye türündeki eserleri okumaktadırlar.

4. Türkmenistan

Türkmenistan'dan gelen öğrenciler ise ağırlıklı olarak Türkmence yazılmış eserleri tercih etmektedirler. Rusça ve Türkçe basılmış eserler ise Türkmenistanlı öğrencilerin eşit şekilde tercih ettikleri eserlerdir. Türkmenistanlı öğrencilerin çoğunlukla tercih ettikleri türler macera türündeki

eserlerdir. İkinci olarak okudukları eser türlerinde ise büyük bir benzerlik vardır. Şöyle ki roman, şiir, psikoloji, felsefe ve bilimsel türdeki eserler 11 % oranında okunmaktadır.

5. Özbekistan

Özbekistan'dan gelen öğrenciler ise Özbekçe ve Türkçe yazılmış eserleri eşit şekilde tercih etmektedirler. İkinci sırada yabancı dil olarak kabul ettikleri Rusça ve İngilizcede yazılmış eserleri tercih etmektedirler. Özbekistanlı öğrenciler 50 %'lik oranla en çok bilimsel eserleri, 17 %'lik oranla da en az macera türündeki eserleri okumaktadırlar.

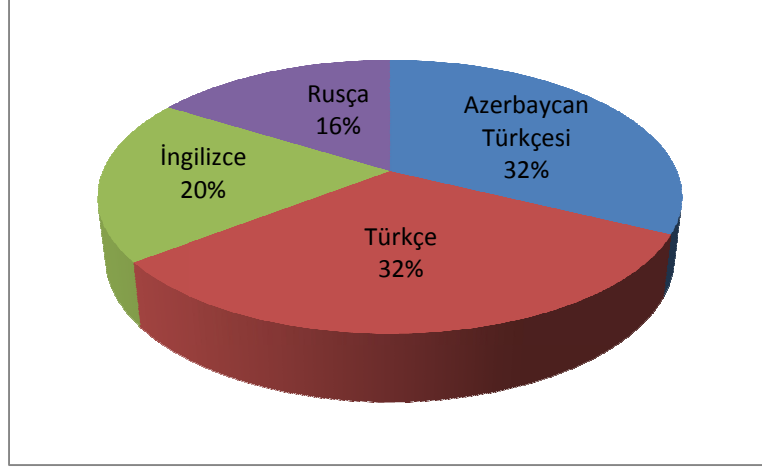
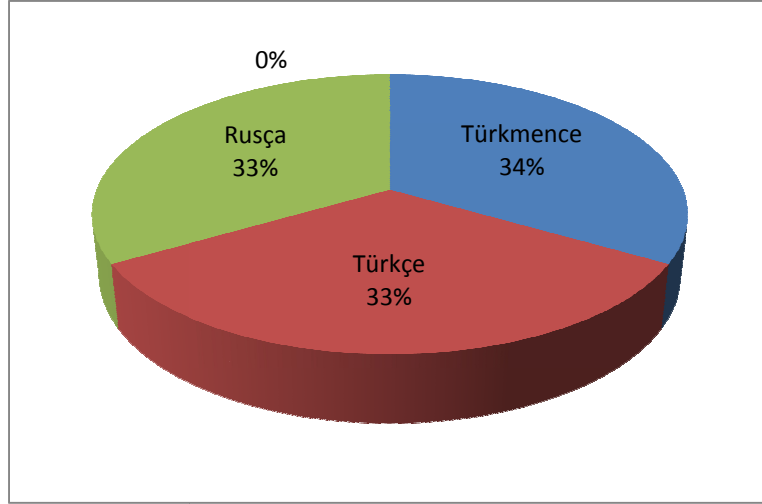
6. Kazakistan

Rusya'nın Kazakistan üzerindeki siyasî, ekonomik ve kültürel etkisi çok olmasına rağmen, Kazakistanlı öğrencilerin birinci sırada tercih ettikleri okuma dili Kazakçadır. İkinci dil olarak ise Rusça ve İngilizce tercih edilmektedir. Kazakistanlı öğrenciler ağırlıklı olarak roman, hikaye ve psikoloji tarzındaki eserleri, daha az olarak da şiir türündeki eserleri okumaktadırlar.

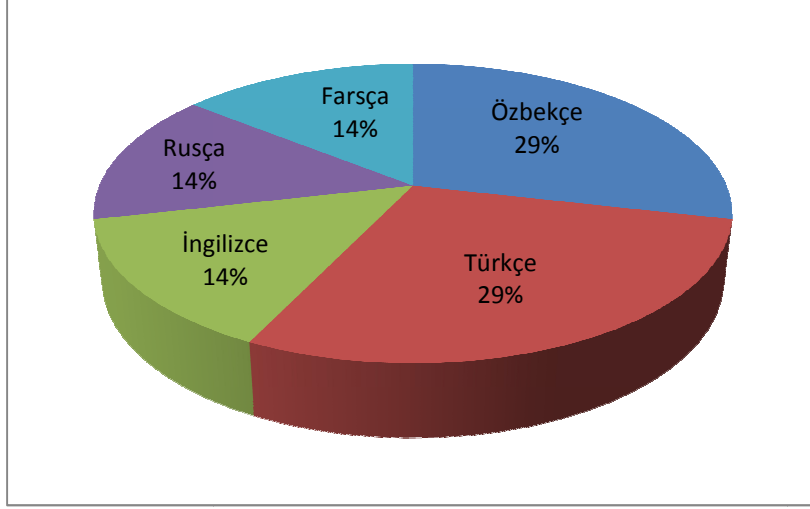
7. Kırgızistan

Kırgızistan'da Rusçanın büyük etkisi olduğu için bu ülkeden gelen öğrenciler, kendi dillerinden daha fazla Rusça'da yazılmış eserleri okumayı tercih etmektedirler. Kırgızistanlı öğrencilerin en çok okudukları eserler 33 %'lük oranla roman tarzındaki eserler, en az okudukları da 6 %'lik oranla psikoloji sahasında yazılmış eserlerdir.

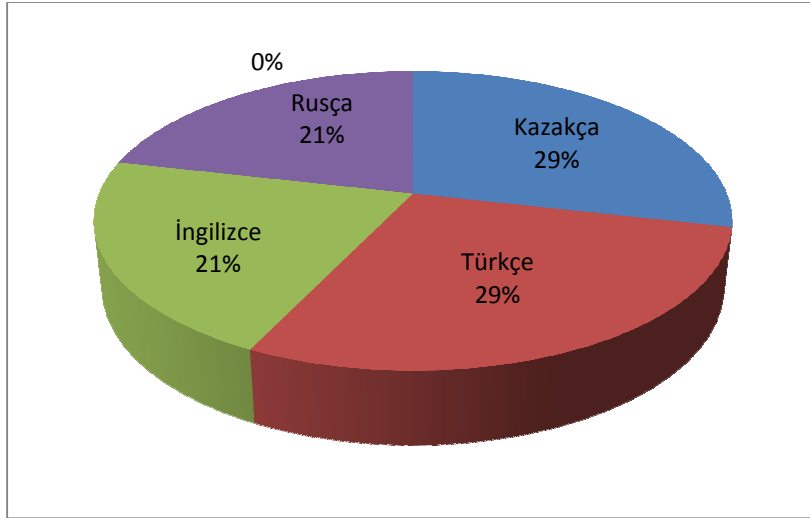
Sonuç olarak şunları söyleyebiliriz ki Türkiye'deki üniversitelerde okuyan Türkî öğrenciler, öncelikle kendi dillerinde, daha sonra da bölgelerindeki hâkim güçlerin dillerinde yazılmış eserleri okumaktadırlar. Öğrencilerin çok farklı fakülte ve bölümlerde okuyor olması, tercih ettikleri kitapların da çok çeşitlilik arz etmesine sebep olmuştur. Bununla birlikte en fazla tercih edilen eserler edebî ve tarihî türdeki eserlerdir. Öğrencilerin büyük bir çoğunluğu tarafından iş dünyası ve kariyerle ilgili kitapların okunması da hayata atılma eşiğinde bulunmalarıyla doğrudan ilgilidir. Ahıskalı, Uygur, Türkmen ve Kazak öğrencilerin siyasî konularla ilgili kitapları okumamaları da ilgili ülkelerde bu konuların o kadar popüler olmamasıyla açıklanabilir.

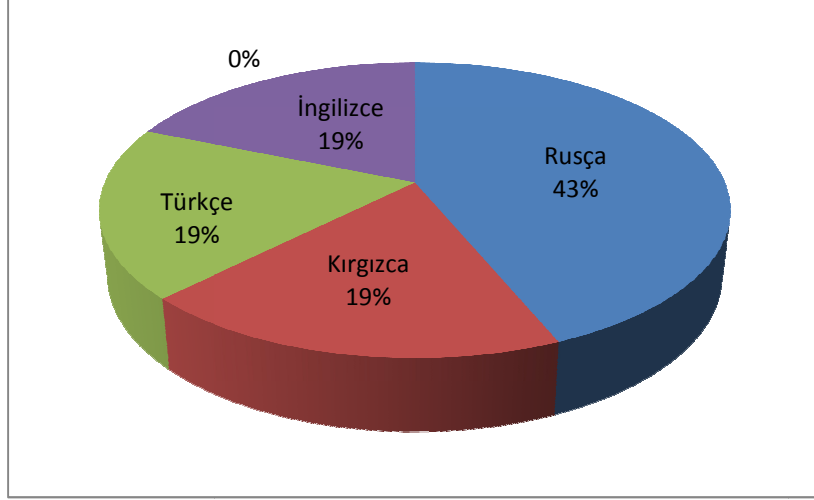
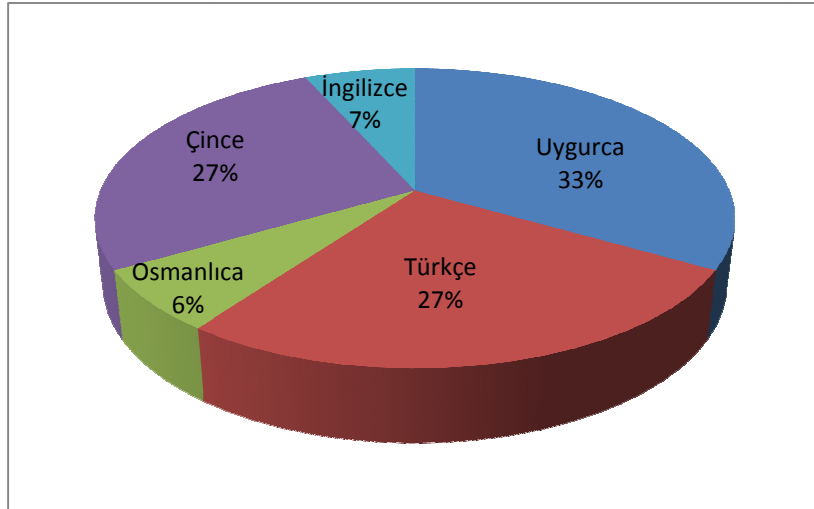
ANKETLE İLGİLİ BAZI GRAFİK VE İSTATİSTİKLER**1. Tercih Edilen Dillere Göre Grafik****Azerbaycan****Türkmenistan**

Özbekistan

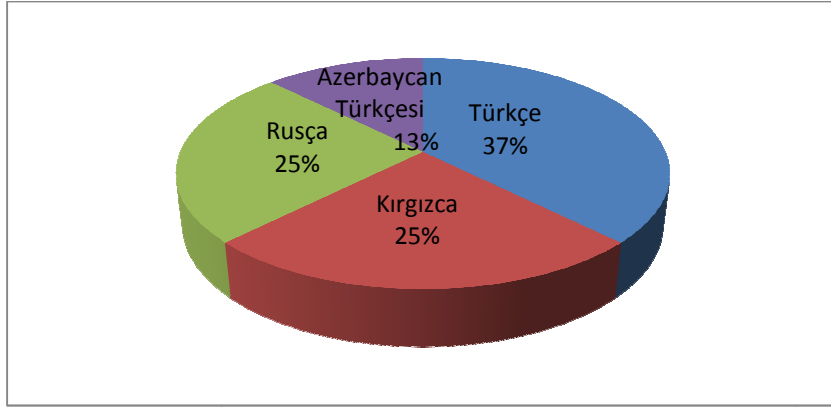

Kazakistan

Kırgızistan**Doğu Türkistan (Uyğur Türkleri)**

Ahıska Türkleri

2. Tercih Edilen Türlere Göre İstatistik

Ülkeler	Türler						
	Roman	Şiir	Bilimsel	Hikaye	Macera	Psikoloji	Felsefe
Azerbaycan	31%	11%	19%	11%	8%	12%	8%
Ahıska Türkleri	17%	8%	17%	8%	17%	25%	8%
Doğu Türkistan	29%	-	43%	14%	-	-	14%
Türkmenistan	11%	11%	11%	22%	23%	11%	11%
Özbekistan	33%	-	50%	-	17%	-	-
Kazakistan	20%	5%	15%	20%	10%	20%	10%
Kırgızistan	33%	-	28%	11%	22%	6%	-

3. Tercih Edilen Konulara Göre İstatistik

Ülkeler	Konular			
	Siyasi	Edebiyat	Tarih	Ders / Meslek kitapları
Azerbaycan	8%	69%	14%	9%
Ahıska Türkleri	-	85%	6%	9%
Doğu Türkistan	-	76%	19%	5%
Türkmenistan	-	58%	32%	10%
Özbekistan	7%	75%	14%	4%
Kazakistan	-	86%	12%	2%
Kırgızistan	2%	89%	5%	4%

